

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ” _____ 201__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
за магістерською програмою професійного спрямування
Економіка, планування та управління бізнесом

на тему: «Управління комплексним соціально-економічним розвитком
міста (на прикладі міста Одеса)»

Виконавець:

студент факультету економіки і
управління підприємництвом
Польовий Максим Анатолійович _____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Клевцевич Наталія Анатоліївна _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА.....	5
1.1. Місто як об'єкт управління.....	5
1.2. Поняття комплексного соціально-економічного розвитку міста, його мета і процес управління	11
1.3. Поняття та сутність управління соціально-економічним розвитком міста.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА ОДЕСА.....	31
2.1. Характеристика соціально-економічного розвитку міста Одеса..	31
2.2. Проблеми системи управління в місті Одеса.....	45
2.3. Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку міста Одеса. Джерела поповнення бюджету.....	48
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА ОДЕСА.....	56
3.1. Перспективи соціально-економічного розвитку та управління міста Одеса.....	56
3.2. Вдосконалення основ управління містом Одеса.....	62
3.3. Прогноз соціально-економічного розвитку міста Одеса.....	71
ВИСНОВКИ.....	78
Список використаних джерел.....	81
Додатки.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. Перехід економіки країни на інноваційний шлях розвитку припускає підвищення ефективності соціально-економічного розвитку як в цілому по країні, так і в окремих регіонах та містах. Разом з тим в умовах поглиблення спеціалізації, розвитку процесів концентрації, кооперації та комбінування виробництва, управління ефективним розвитком міста потребує створення певних механізмів, здатних забезпечити вирішення даної проблеми.

Очевидно, що ефективний розвиток міста потребує створення такої системи управління, яка б швидко реагувала на передумови, які постійно змінюються, умови, чинники, а, головне, забезпечила регулюючий вплив на досягнення необхідних результатів в процесі функціонування та розвитку міста.

Створення системи управління ефективністю соціально-економічного розвитку міста потребує вирішення ряду теоретико-методичних питань, найбільш принциповими з яких є розкриття сутності поняття «ефективне управління комплексним розвитком міста». В свою чергу, ця проблема хвилювала багатьох науковців, авторів наукових робіт. Серед тих, хто займався цією проблемою можна виділити: Наконечний В. В., Бакалова Н.Л., Бойко-Бойчук О.В., Родченко В.Б., Богачев С. В., Бабун Р. В., Щербакова О. Л., Мезенцев К. В. та інші.

Мета дослідження – аналіз системи управління комплексним соціально-економічним розвитком міста на прикладі міста Одеса та розробка рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні завдання:

1. Надати визначення поняттю управління комплексним соціально-економічним розвитком міста, дослідити його мету та процес управління;
2. Проаналізувати систему управління комплексним соціально-економічним розвитком міста (на прикладі міста Одеса);
3. Виділити проблеми в системі управління комплексним соціально-економічним розвитком міста Одеса;

4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення системи управління соціально-економічним розвитком міста Одеса.

Об'єкт дослідження – комплексний соціально-економічний розвиток міста Одеса.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та прикладні аспекти управління комплексним соціально-економічним розвитком міста.

Методами дослідження у роботі виступають:

- аналіз, який припускає розгляд предмету або явища з урахуванням його індивідуальних властивостей та ознак;

- дедукція, де висновки робляться з урахуванням безлічі окремих властивостей предмета або явища;

- спостереження, яке ґрунтується на об'єктивному сприйнятті процесів, що відбуваються з метою отримання певної інформації про риси та ознаки предметів та явищ;

- метод статистичної обробки даних, для створення таблиць та їх аналізу;

- метод порівняльної оцінки змісту діючої та актуалізованої системи управління;

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові акти з проблематики управління на рівні муніципалітетів, підручники та навчальні посібники, наукові статті у яких розглядаються питання управління комплексним соціально-економічним розвитком міста, інтернет-джерела, дані офіційною статистичною звітності з теми дослідження, які сприяють вирішенню задач, які поставлені в роботі.

За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю: «Зарубіжний досвід управління комплексним соціально-економічним розвитком міста» у науковий студентський вісник Факультету економіки та управління підприємництвом.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин проблема соціально-економічного розвитку займає визначальне місце в загальній стратегії розвитку держави. При цьому центром основних перетворень виступає саме регіональний рівень на чолі з місцевими органами влади, які фактично несуть відповідальність за економічну ситуацію в державі.

Результати проведених досліджень дозволяють зробити такі висновки:

1. Науковці визначають місцевий соціально-економічний розвиток як якісну зміну життя населення муніципального утворення, викликану цілеспрямованими діями органів державної влади і органів місцевого самоврядування. При цьому відбувається зростання реальних доходів населення, пов'язаних з поліпшенням конкретних переваг і фінансових результатів діяльності усіх господарюючих суб'єктів, підвищується якість життя, збільшується кількість і розширюється асортимент благ і послуг, що надаються на території муніципального утворення, поліпшується їх розподіл.

2. Розглянутий механізм розробки та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку міста засвідчив об'єктивну необхідність врахування особливостей наявного економічного потенціалу з метою більш повного та ефективного використання наявних ресурсів.

3. Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

4. В управлінні соціально-економічним розвитком міста широко використовується стратегічне планування – це систематичний (неперервний) процес за допомогою якого територіальні громади розробляють прогнози та плани на майбутнє, визначають етапи та способи його досягнення, виходячи з місцевих ресурсів і потреб.

Після аналізу системи управління в м. Одеса, були виділені такі проблеми системи управління соціально-економічним розвитком міста Одеса:

1. Недостатня увага приділяється питанню якості управління міським господарством, тобто якості застосування розроблених економічних механізмів та інструментів, адекватності управляючих впливів, рівня підготовки, компетентності та некорумпованості осіб, які приймають рішення.

2. З проблеми якості управління витікає проблема інформаційної прозорості, відкритості. Особливу значимість вимоги інформаційної відкритості мають в ситуації приватизації стратегічно найбільш значимих для міста об'єктів власності. Відсутність прозорості – це стримуючий фактор розвитку.

3. Реальною проблемою є відсутність об'єктів для інвестування через закритість компаній, відсутності їх кредитних історій, неясності структури власності та нестабільну політичну ситуації в країні.

4. Інформаційна непрозорість породжує корумпованість. В корупційному середовищі бізнес повинен нести додаткові витрати на безпеку в цілому та окремих працівників зокрема, на додаткові стимули для залучення висококваліфікованих працівників, на витрату часу та корпоративних ресурсів на неформальні взаємовідносини та узгодження з чиновниками, контролюючими та правоохоронними органами, місцевими законодавцями та суддями.

Після проведеної роботи, можна виділити такі рекомендації щодо вдосконалення системи управління соціально-економічним розвитком міста Одеса:

1. Для залучення громадськості до управління міським господарством рекомендується:

- Широке використання як традиційних, так і нових методів та прийомів збору інформації про потреби населення;
- Використання нових каналів комунікації та методів інформаційно-комунікативної взаємодії з населенням;
- Створення громадської експертизи.

2. Для вирішення проблеми підвищення якості управління міським господарством рекомендується:

- Перейняття досвіду країн з розвинутою ринковою економікою, де підхід до управління можна назвати гуманітарним;

- Використання системи комплексних соціально-економічних індикаторів експрес-аналізу динаміки соціально-економічного розвитку міста та діяльності його органів управління;

- Реалізація нормативного підходу в управлінні містом через схему розробки системи індикативних планів та програм соціально-економічного розвитку території.

3. Для підвищення інформаційної прозорості місцевого управління рекомендується:

- Цілеспрямоване використання можливостей присутності одеського бізнесу на медіа-ринку;

- Активне стимулювання соціальних програм бізнесу, працюючого в Одесі;

- Підвищення інформаційної прозорості інноваційних процесів міста Одеса;

- Періодичне проведення нарад та семінарів для міста за участю представників громадськості, політичних партій;

- Організація системи обміну аналітичними та методичними матеріалами;

- Створення геоінформаційної системи для органів держаної влади, інтеграції картографічної інформації з обласних джерел інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наконечний В. В. Місто як об'єкт державного управління: теоретичний аспект / В.В. Наконечний // Актуальні проблеми державного управління. – 2014. – № 1. – С. 118-124.
2. Бакалова Н.Л. Структурно-функціональна типологія міст як ефективний інструмент управління розвитком міста / Н.Л. Бакалова // Управління сучасним містом. – 2017. – № 1. – С. 181-191.
3. Богачов С.В. Перспективи розвитку містознавства як системи знань / С.В. Богачов // Місто, регіон, держава: економіко-правові проблеми містознавства : V міжнар. наук.-практ. конф., січень 2008 р. : тези доп. – Схід. Спецвип. – 2014. – № 1 (85). – С. 8-10.
4. Бойко-Бойчук О.В. Місто. Енциклопедія державного управління: В 8 т. – Київ. : Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, 2011. – Т. 5.
5. Велихов Л.А. Основи міського господарства / Л.А. Велихов // М.: Наука. – 2006. – № 1. – 480 с.
6. Родченко В.Б. Міські комплекси України: чинники та умови організації регулювання соціально-економічного розвитку : моногр. / В.Б. Родченко. – Донецьк : ІЕП НАН України. – 2012. – 404 с.
7. Марченко А.М. Соціологія міста: навч. посіб. / А.М. Марченко. – Київ : Академія праці і соціальних відносин, 2013. – 42 с.
8. Нища О.С. До питання суспільно-географічного дослідження міст (на прикладі м. Харкова) / О.С. Нища. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2012. – С. 211-215.
9. Фролова Н.А. Місто: місто обласного значення: В 2 т. – Київ.: Видавництво «РАГС», 2008. – 552 с.
10. Балджи М.Д. Економіка та організація міського господарства: навч. посіб. / М.Д. Балджи, Н.В. Сментина, В.О. Улибіна. – Одеса : ОНЕУ, 2014. – 340 с.

11. Кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами України (станом на 01.01.2017) / Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» / наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 21.06.2011 № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://esop.mcfr.ua>.
13. Луніна В.Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «місто» та його типології стосовно України / В.Ю. Луніна // Прометей. – 2013. – № 1. – С. 68-74.
14. Ломоносов Д.А. Місто як виробнича система: складові елементи та їх функції / Д.А. Ломоносов // Розвиток економічної науки та практики в умовах світових трансформацій: збірник матеріалів науково-практичної конференції. – 2016. – № 1. – С. 26-28.
15. Попова Ю.М. Економічні аспекти визначення дефініції «місто» [Електронний ресурс] / Ю.М. Попова // Ефективна економіка. – 2009. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
16. Бабун Р. В. Проблеми муніципальної економіки / Р. В. Бабун // Муніципальна економіка. - 2010. - № 2.
17. Іванов Е.Г. Чинники соціально-економічного розвитку муніципального утворення як об'єкта управління інвестиціями / Е.Г. Іванов // Муніципальна економіка. – 2014. – №1.
18. Місто та економіка (або місцевий економічний розвиток): посіб. для прац. органів місц. самовряд. – К. : Академпрес, 2013.
19. Богачов С. Проблеми теорії і практики розвитку міста як соціально-економічної системи / С. Богачов // Вісник ТНЕУ. – 2017. – № 3. – С. 46-53.

20. Щербакова О. Л. Соціально-економічний розвиток міста як об'єкт управління / О. Л. Щербакова // Державне управління . – 2015. – № 4. – С. 139-143.
21. Білорус О. Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації / О. Білоус // Економіка України. – 2016. – № 11. – С. 4-7.
22. Мезенцев К. В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку / К. В. Мезенцев. – К. : ВПЦ “Київський ун-т”. – 2014. – 84 с.
23. Черевко О. Методологічні аспекти моделювання програмної реалізації конкурентної стратегії соціально-економічного розвитку регіону / [Електронний ресурс] / О. Черевко // Конкуренція. – 2016. – № 4 (23). – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
24. Чернецький А.М. Економічна стратегія розвитку найбільшого міста / А.М. Чернецький. – автореф. дис. к.е.н. – 2014. – 245 с.
25. Соколов Н.А. Прогнозування показників соціально-економічного розвитку регіону: монографія / Н.А. Соколов. – Суми : Університетська книга. – 2015. – С 79.
26. Бандур С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика / С. І. Бандур, Т. А. Заєць, І. В. Терон. – К. : РВПС України НАН України, 2012. – 250 с.
27. Коломийчук В. С. Соціально-економічний розвиток адміністративного району в умовах перехідної економіки (підходи до вивчення, стратегії розвитку) / В. С. Коломийчук. – Т. : Укркнига. – 2011. – 440 с.
28. Ткачук А. Ф. Діяльність органів місцевого самоврядування та депутатів сільської, селищної, міської ради / А. Ф. Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 80 с.
29. Соціально-економічне проектування / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/sotsialne_proektuvannya
30. Габрель М. М. Просторова організація містобудівних систем / М. М. Габрель // Інститут регіональних досліджень НАН України. – К. : Видавничий дім А.С.С., 2014. – 400 с.

31. Макуха В. О. Економіка міст. Україна і світовий досвід / В. О. Макуха. – К. : Основи, 2007. – 243 с.
32. Орлатий М. К. Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів України / М. К. Орлатий, Ю. П. Лебединський, О. С. Ігнатенко, В. М. Вакуленко, О. Ю. Лебединська. – К.: Вид-во УАДУ, 2012. – 112 с.
33. Дехтяренко Ю. Ф. Регулювання земельних відносин у місті / Ю. Ф. Дехтяренко, О. І. Драпіковський, І. Б. Іванова. – К. : Основи, 2017. – 139с.
34. Пандас А. В. Комплексне проектування просторового і соціально-економічного розвитку великого міста / А. В. Пандас // Бізнес Інформ. - 2016. - № 2. - С. 8-13. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
35. Ісаченко Н. Особливості містобудівного зонування [Електронний ресурс] / Н. Ісаченко // Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер.: Економіка АПК. – 2013. – № 20 (2). – С. 133–141. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
36. Сілкін С. В. Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах на прикладі великого міста / С. В. Сілкін // Видавництво НГУЭУ, Наукові записки. – 2009. – № 4. – С. 46 – 55.
37. Богачев С. В. Проблеми теорії та практики розвитку міської господарської системи: монографія / С. В. Богачев, М. В. Мельнікова, А. А. Лук'янченко : НАН України. Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2016. – 381 с.
38. Про затвердження Стратегії економічного та соціального розвитку м. Одеси до 2022 року (актуалізована) / Одеська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/91050/>
39. Петюх В. М. Формування робочої сили в ринкових умовах. — К.: Знання, 2014.
40. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для спеціальності «облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 7 видання, перероб. та доп. – Житомир: ЖІТІ: ПП «Рута», 2006. – 832 с.

41. Лебедева С. М. Економіка торговельного підприємства: навчальний посібник для вузів. 5 видання. – М., 2017. – 260с.
42. Раицкий К.А. Економіка підприємства, Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2016.
43. Паливода К. В. Капітальні інвестиції (на прикладі житлового будівництва в Україні) : монографія / К. В. Паливода. – К.: «Знання», 2017. – 711 с.
44. Управління сучасним містом: підручник / за ред. В. М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2008. – 632 с.
45. Щербакова О. Л. Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку монофункціонального міста : автореф. дис. канд. держ. упр. : спец. 25.00.04 – місцеве самоврядування. – Запоріжжя, 2012. – 20 с.
46. Пояснювальна записка про виконання бюджету міста Одеси за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/>
47. Карімов І. К. Інформаційно-обчислювальні системи в економіці: Навч. посібник / Карімов І. К. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2009.– 250 с.